

5780 Sjabbat Toledot – Jitzchak de Aartsvader - de Aartszoon

Wij hebben drie aartsvaders. Awraham's levensverhaal begint in parasjat Noach en gaat door tot en met het einde van Chaye Sara, want zelfs gebeurtenissen die zeer ingrijpend voor het leven van Jitzchak waren, worden aan Awraham toegedicht. Bijvoorbeeld de 'Akeida', de begrafenis van Sara, het vinden van Rivka.

Het levensverhaal van Ja'akow begint eigenlijk al meteen aan het begin van onze parasja en krijgt nog meer vorm aan het einde bij het beroemde verhaal dat hij weggestuurd wordt vanwege de zegeningen die Esaw had willen krijgen. Om pas te stoppen aan het einde van het hele boek Bereesjiet.

De Tora vertelt ons ondertussen maar weinig over Jitzchak zelf. Toch een persoon waarvan wij geacht worden veel te leren, een aartsvader! Blijkbaar kunnen we alles wat we nodig hebben leren uit hetgeen er wel staat. Laten we dat eens proberen.

De Tora vertelt eigenlijk maar drie verhalen uit het leven van Jitzchak: Hij wilde vanwege hongersnood, net zoals zijn vader, naar Egypte gaan en dat heeft Hasjem hem verboden; hij blijft dan in Gerar, wordt daar steenrijk. En wordt dan weggestuurd uit Gerar.

En: hij graaft putten. De putten die zijn vader had gegraven en door de Filistijnen waren gevuld en drie nieuwe putten: Esek, Sitna en Rechowot. En de Ramban vraagt zich al af waarom dat verhaal er staat, het geeft immers weinig eer aan onze aartsvader!

En dan beantwoordt de Ramban zijn eigen vraag. Maar voordat we dat antwoord willen bespreken, een belangrijke inleidende observatie.

Jitzchak leert ons alles over zichzelf omdat hij als aartsvaders iets unieks en nieuws aan ons volk toevoegt: in het pad van je ouders gaan! Het voorbeeld van je vader en moeder volgen.

Zijn hele leven staat in dat teken. Hij is de eerste die probleemloos zijn leven kan leiden volgens het voorbeeld van zijn ouders en dat doet! De 'Akedat', welke vrouw? Wat Awraham doet, doet hij ook. Rivka is een geschikte vrouw zodra zij in de tent van Sara komt (Bereesjiet 24:67) – de Onkelos vertaalt: zodra zij de dingen doet zoals Sara die deed!

Hongersnood? Wat deden mijn ouders? Naar Egypte, Ik ook – totdat Hasjem hem stopt.

Awraham graaft putten – Jitzchak opent ze weer en geeft ze de namen die zijn vader had gegeven (Ber.26:18).

Jitzchak leert ons hoe een Jood leeft: alles wat je van je vader en moeder hebt geleerd aan goede daden, tradities, het mooie van het ons Jodendom – en dat is veel! - gooi je niet overboord. Je vindt het wiel niet zelf uit. Je volgt je ouders. Dat was een geheel nieuw concept. Awraham en Sara hadden uiteraard niet kunnen doen. En dus is Jitzchak de eerste. En dat vertelt de Tora ons ettelijke keren!

En wat levert dat op? Hier komen we bij de woorden van de Ramban.

De putten die Jitzchak sloeg, drie in getal, staan tegenover de drie tempels die het Joodse volk zal krijgen. De eerste Ések – gedoe, omdat er altijd aanvallen op waren van de buitenwereld. Tot zij uiteindelijk verwoest werd.

De tweede Sitna – Haat omdat er toen onderling haat was in ons volk. De reden voor haar verwoesting volgens de Chachamim (T.B. Jomá 9)!

En de derde:Rechowot, de tempel die met Masji'ach komt en eeuwig zal blijven.

En dat alles is de verdienste van Jitzchak! Wat dat zijn de putten die hij graaft nadat hij de putten van Awraham heeft geopend – nadat hij de goede zoon is.

Er is dus een verband tussen de Tempel en de eer voor onze vaders en moeders. Twee bewijzen hiervoor.

Ten eerste: bij de opening van de Misjkan sterven de zonen van Aharon. Waarom? Omdat zij hun vader niet hadden geëerd – zoals de Sifré dat uitwerkt. Normaliter staat er geen doodstraf op het nalaten van de mitswa van 'eert uw ouders'. Maar de combinatie van eerbied voor ouders en de opening van de Misjkan – de voorloper van de tempel – zorgt hiervoor

Ten tweede: de opening van de Tempel door Sjelomo stopte in het midden; de deuren gingen niet open. Tot dat Sjelomo moest toegeven dat de Tempel ook de verdienste van zijn vader David was. Toen klonk het beroemde "Se'oe Sje'ariem, Open de poorten!" in de verdienste van zijn vader. Sjelomo kon geen tempel openen zonder de correcte eerbied voor zijn vader te tonen.

Laat dit een les voor allen zijn. Als wij de derde tempel snel willen zien, dienen wij onze ouders te eren. Dit kunnen we van Jitzchak leren. Niet oppervlakkig maar diep. Hun wegen begrijpen en volgen. Het goede voorbeeld dat zij gaven niet inwisselen voor moderne grillen. Op die manier kunnen we in de verdienste van Jitzchak hopelijk snel de derde tempel binnen treden.